

Ojämlighet i levnadsvillkor och hälsa – resultat från Välfärdsundersökningarna för barn och ungdomar

Viveca Östberg
Institutionen för folkhälsovetenskap
Centre for Health Equity Studies (CHESS)
Stockholms universitet

Ojämlighet i hälsobesvär bland unga

Innehåll:

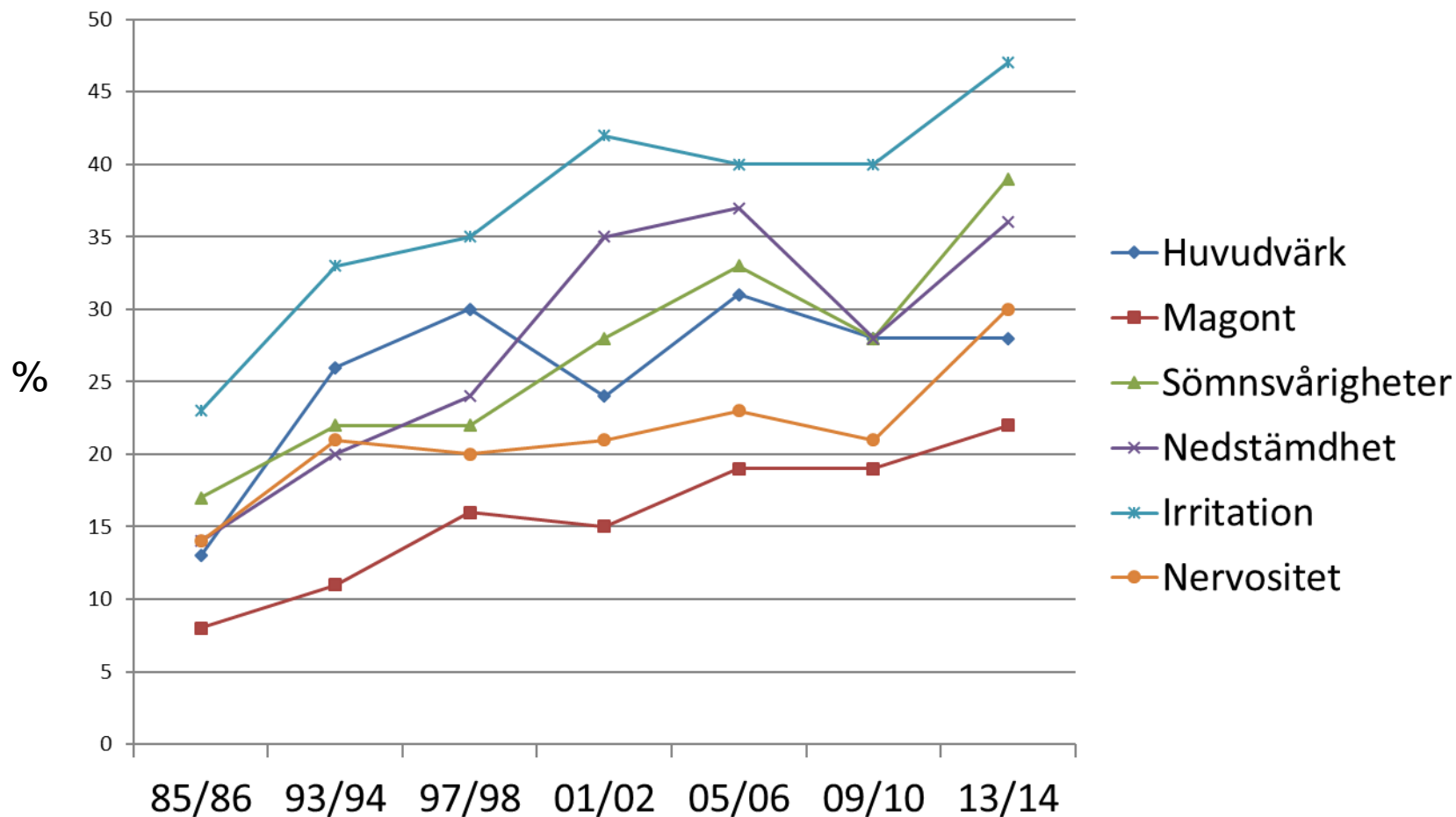
1. Psykiska och somatiska besvär bland ungdomar
2. Välfärdsundersökningarna: Barn-LNU och Barn-ULF
3. Exempel I: Föräldrars ekonomi och ungdomars hälsobesvär
4. Exempel II: Föräldrars utbildning och ungdomars hälsobesvär
5. Avslutning

Om hälsobesvär bland ungdomar

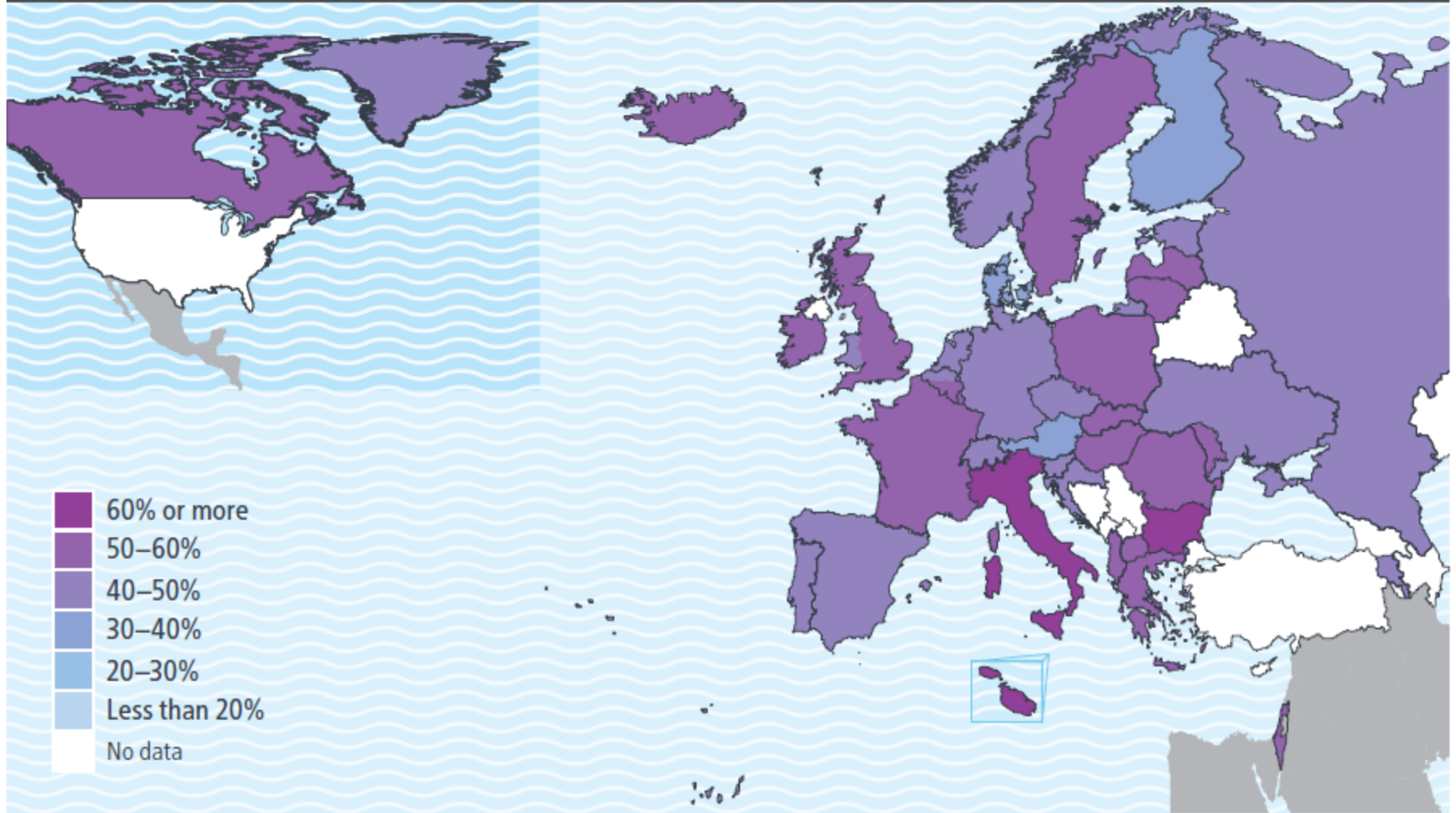
- Mäts genom frågor om återkommande psykiska och somatiska besvär t.ex. känna sig nedstämd, nervös, irriterad, ha huvudvärk, ont i magen, sömnproblem
- Rapporteringen är hög, ökar med ålder, ökar över tid, speciellt bland flickor

Hälsobesvär, flickor 15 år, Sverige 1985-2014

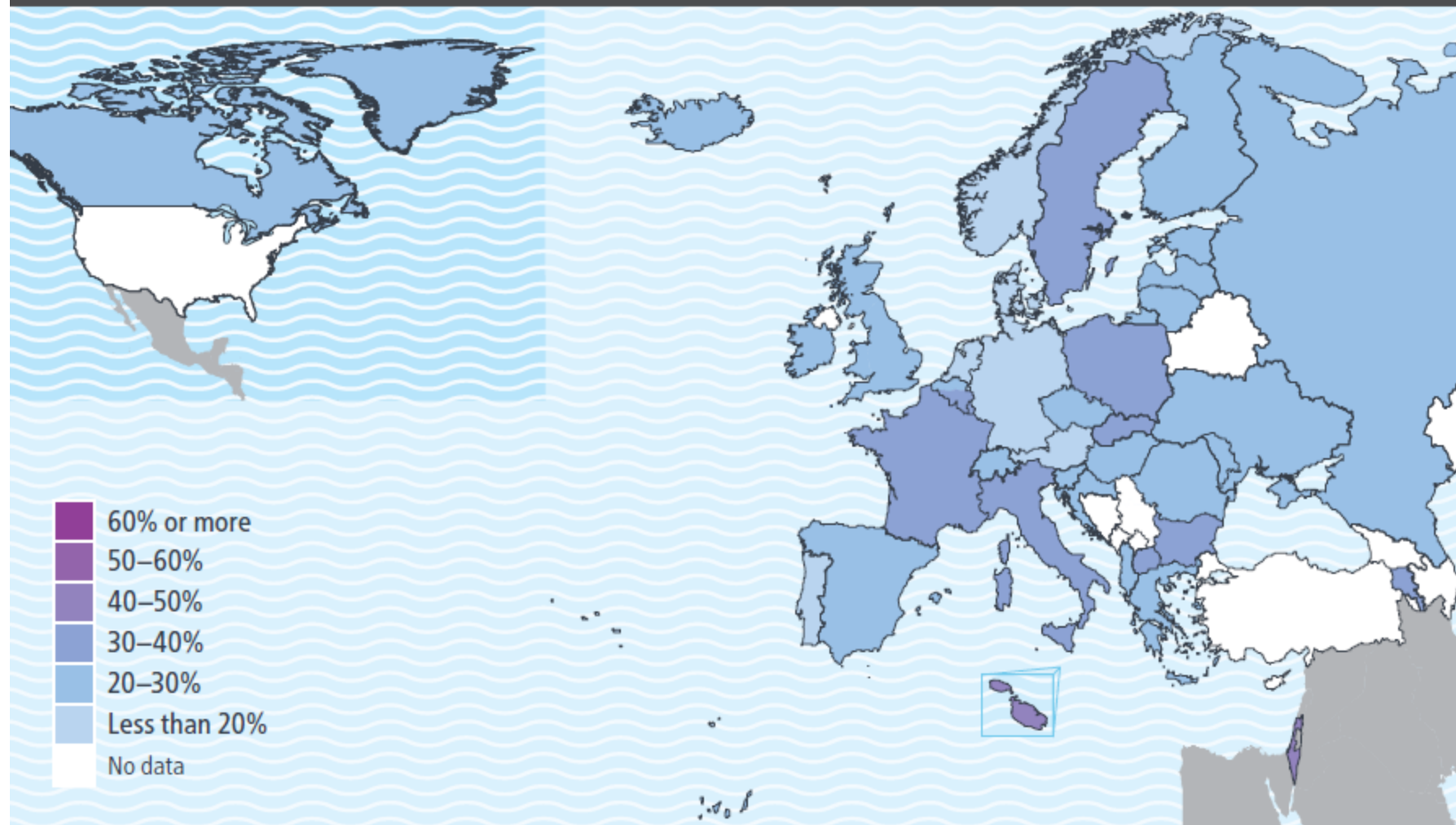
Andel (%) med besvär flera gånger i veckan (senaste 6 månaderna)

15-year-old girls who report multiple health complaints more than once a week

15-year-old boys who report multiple health complaints more than once a week

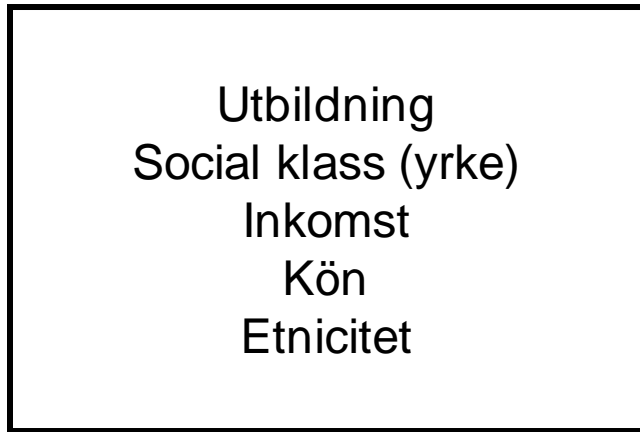

Om hälsobesvär bland ungdomar

- Mäts genom frågor om återkommande psykiska och somatiska besvär t.ex. känna sig nedstämd, nervös, irriterad, ha huvudvärk, ont i magen, sömnproblem
- Rapporteringen är hög, ökar med ålder, ökar över tid, speciellt bland flickor
- Mildare former av besvär och inte allvarliga tillstånd eller diagnoser
- Multipla hälsobesvär viktig indikator på subjektivt välbefinnande då den reflekterar individuell börda och personliga erfarenheter (*HBSC, Intern. report, 2016*)
- Ojämlighet i hälsobesvär? Skillnader kopplade till föräldrars utbildning, yrkesgrupp, inkomst och kön, etc

Ojämlighet i hälsobesvär

Samhällets struktur/stratifiering

Levnadsvillkor

Hälsobesvär

Välfärdsundersökningarna, LNU och ULF

- Riksrepresentativa urval ger information om sina levnadsvillkor
- Bred ansats
- Fokus på resurser för eget handlingsutrymme
- Fokus på beskrivningar snarare än tillfredsställelse

Välfärdsdimensioner, vuxna

- Hälsa och tillgång till vård
- Sysselsättning och arbetsplatsförhållanden
- Ekonomiska resurser
- Kunskaper och utbildningsmöjligheter
- Familj och social förankring
- Bostad och närservice
- Säkerhet till liv/egendom
- Rekreation och kultur
- Politiska resurser

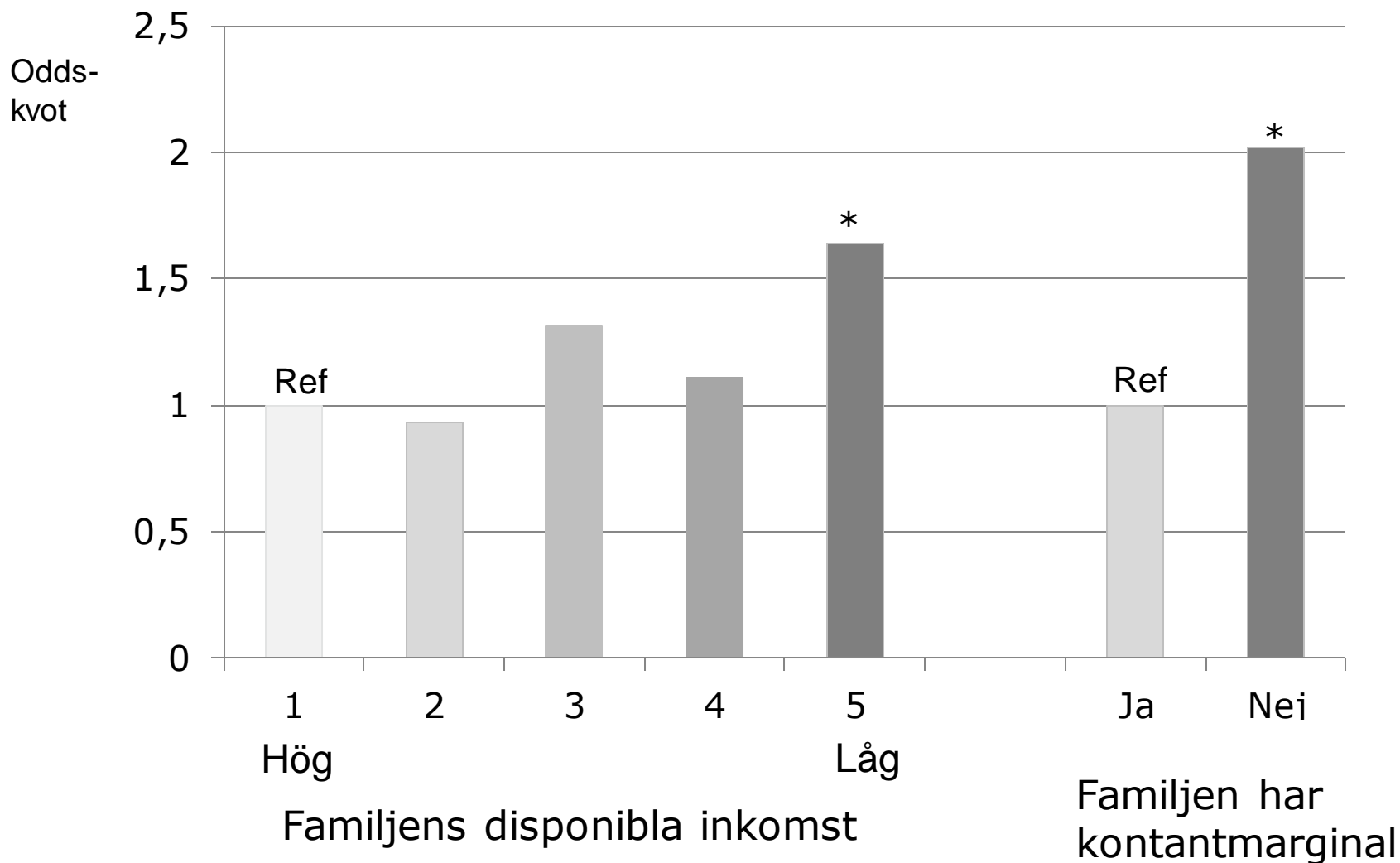
Välfärdsdimensioner, 10-18 år

- Hälsa och tillgång till vård
- Skolförhållanden och sysselsättning
- Ekonomiska resurser
- Kunskaper och utbildningsmöjligheter
- Familj och sociala relationer
- Boende och närmiljö
- Säkerhet och trygghet
- Rekreation, kultur, fritid
- Politiska resurser

Exempel I: Föräldrars ekonomi och ungdomars hälsobesvär

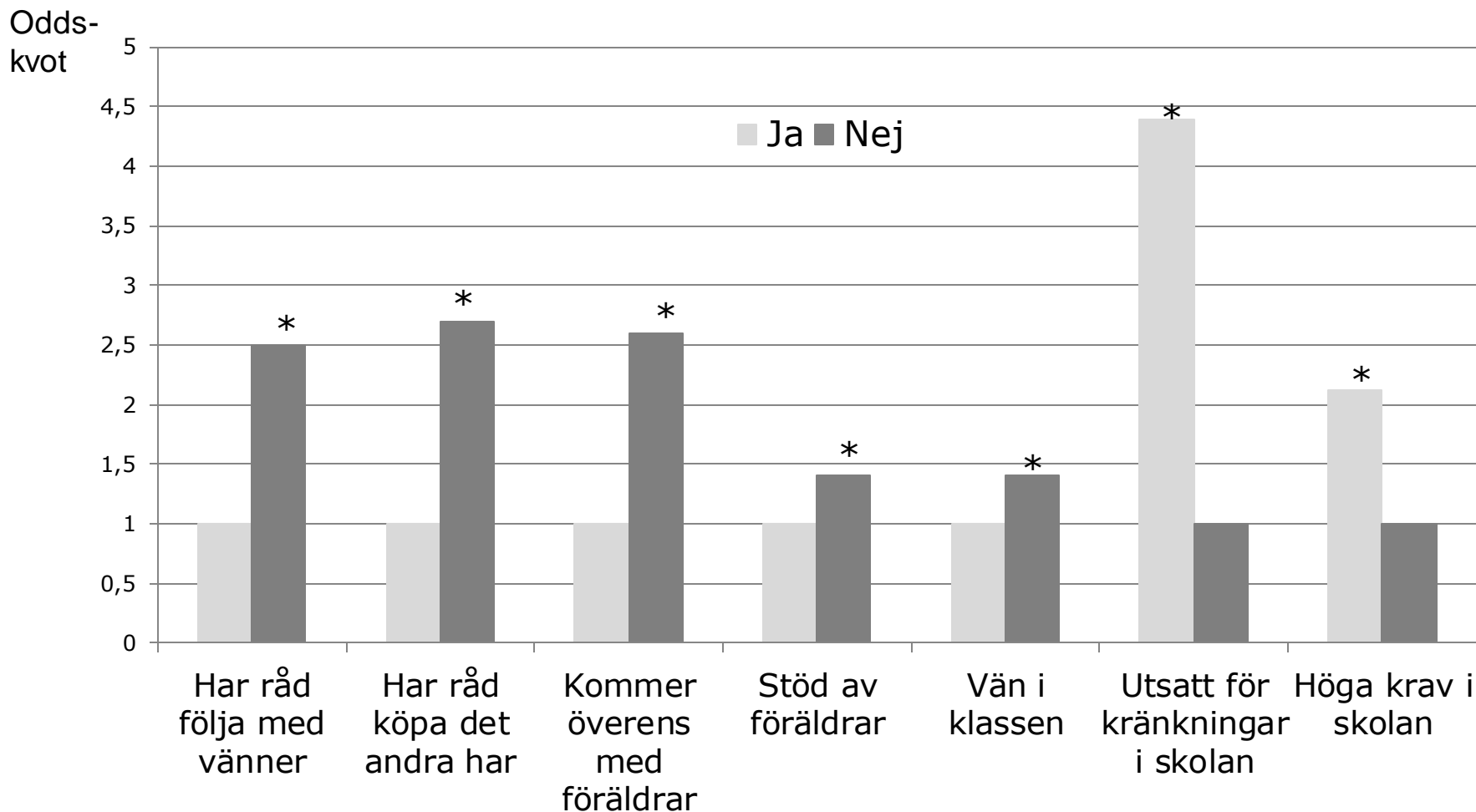
Famljens ekonomi och psykiska besvär bland unga, 10-18 år

Minst två besvär (nedstämd, nervös, irriterad), Barn-LNU/ULF, 2000-02, n=4145

Levnadsvillkor och psykiska besvär bland unga (10-18 år)

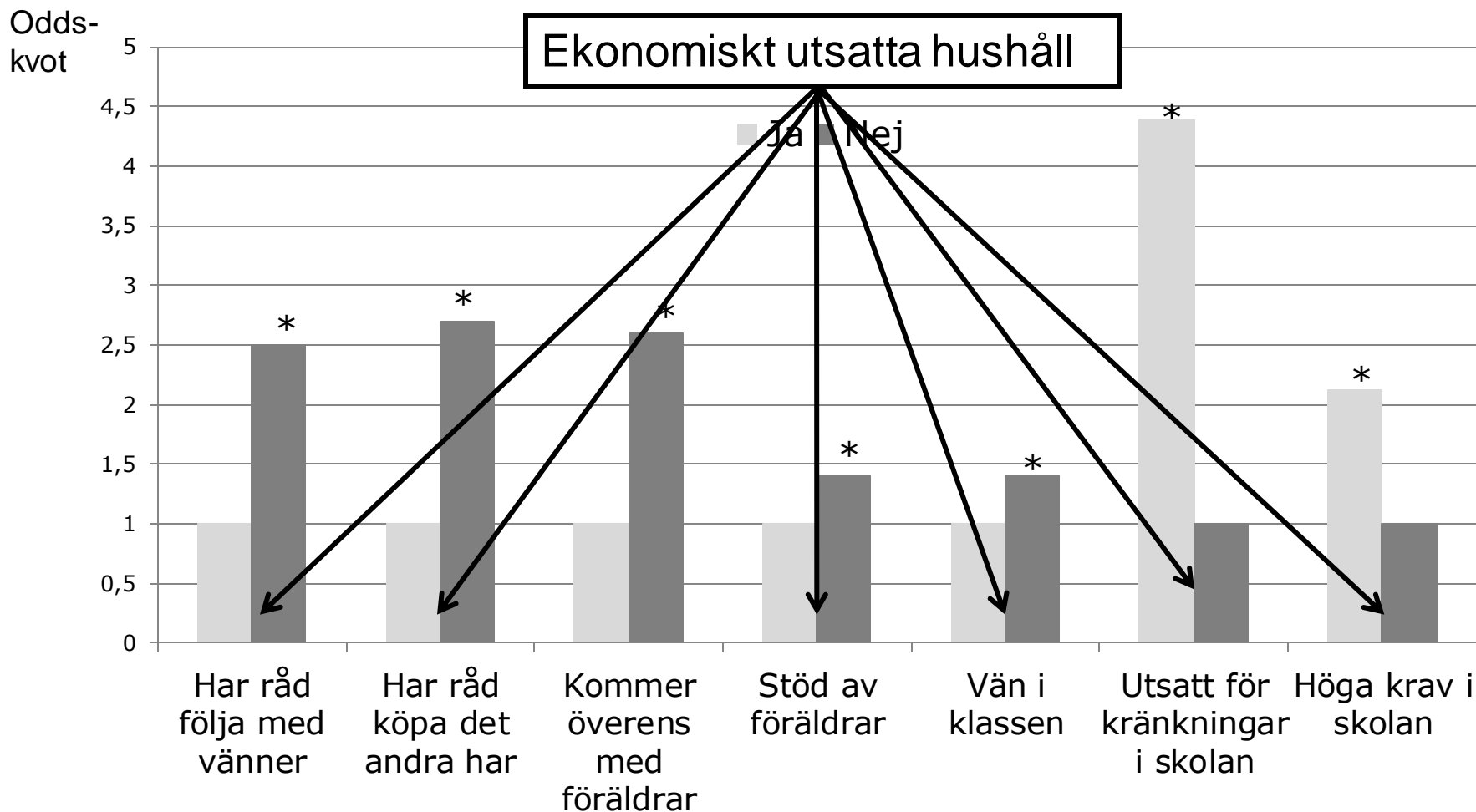
Minst två besvär (nere, nervös, irriterad), 2000-03, Barn-LNU/ULF, n~5000

Källor: Åberg Yngwe & Östberg JECH 2012; Jonsson & Östberg Ds2004:41; Låftman & Östberg SocSciMed 2006; Hjern, Alfvén & Östberg Acta Paediatrica 2008; Modin & Östberg 2007

Levnadsvillkor och psykiska besvär bland unga (10-18 år)

Minst två besvär (nere, nervös, irriterad), 2000-03, Barn-LNU/ULF, n~5000

Källor: Åberg Yngwe & Östberg JECH 2012; Jonsson & Östberg Ds2004:41; Låftman & Östberg SocSciMed 2006; Hjern, Alfvén & Östberg Acta Paediatrica 2008; Modin & Östberg 2007

Exempel I: Föräldrars ekonomi och ungdomars hälsobesvär

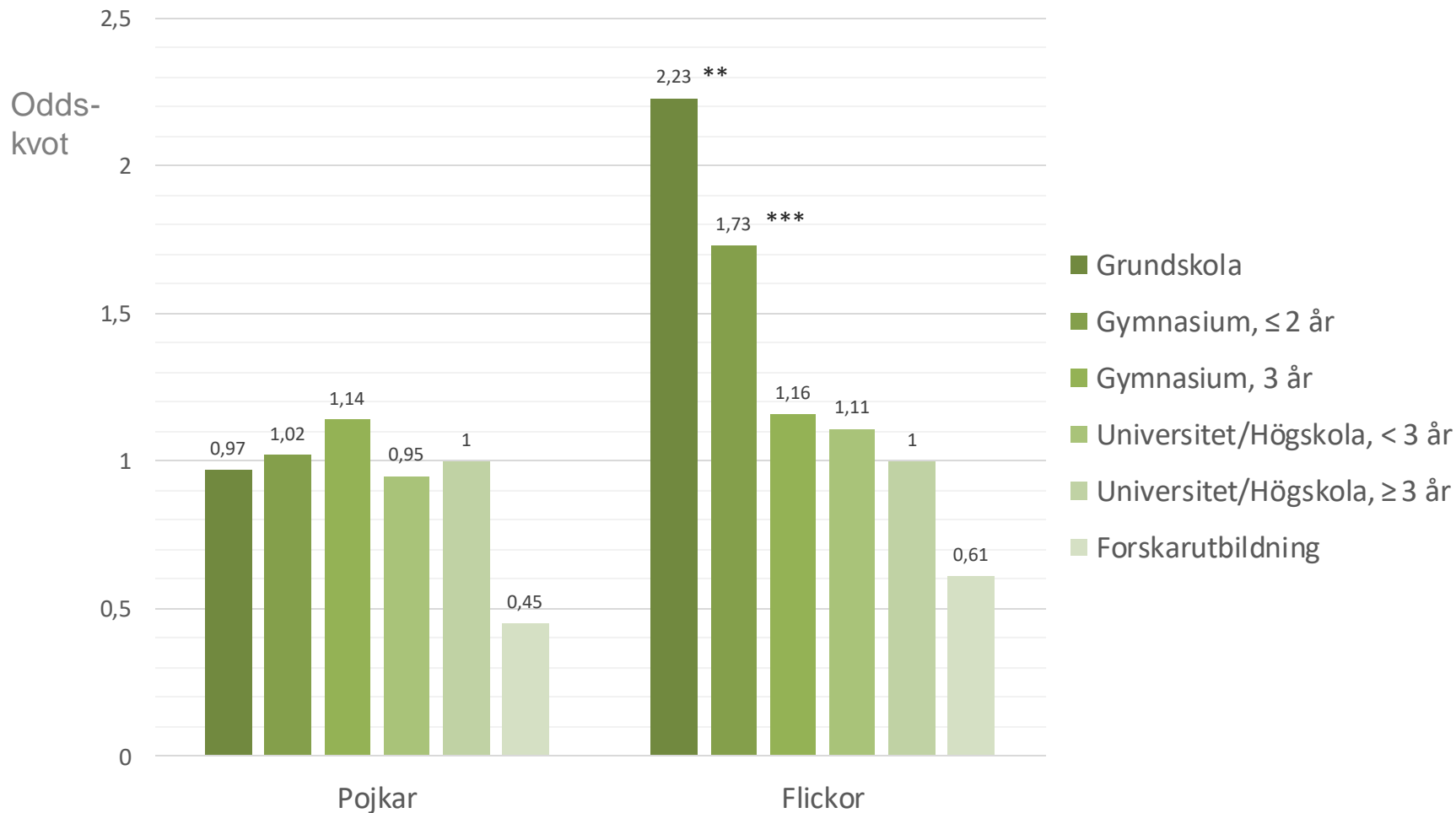
- Det verkar inte finnas en tydlig inkomstgradient i psykiska och somatiska besvär bland unga
- Ekonomisk utsatthet hos familjen är dock tydlig kopplat till psykiska och somatiska besvär
- ... det beror delvis på att ekonomiska utsatthet sammanhänger med många aspekter av ungas levnadsvillkor som har betydelse för hälsa

Exempel II: Föräldrars utbildning och ungdomars hälsobesvär

Föräldrars utbildning och somatiska besvär bland unga, 10-18 år

Minst två besvär varje vecka (huvudvärk, magont), Barn-ULF 2007-2014, n=7,393.

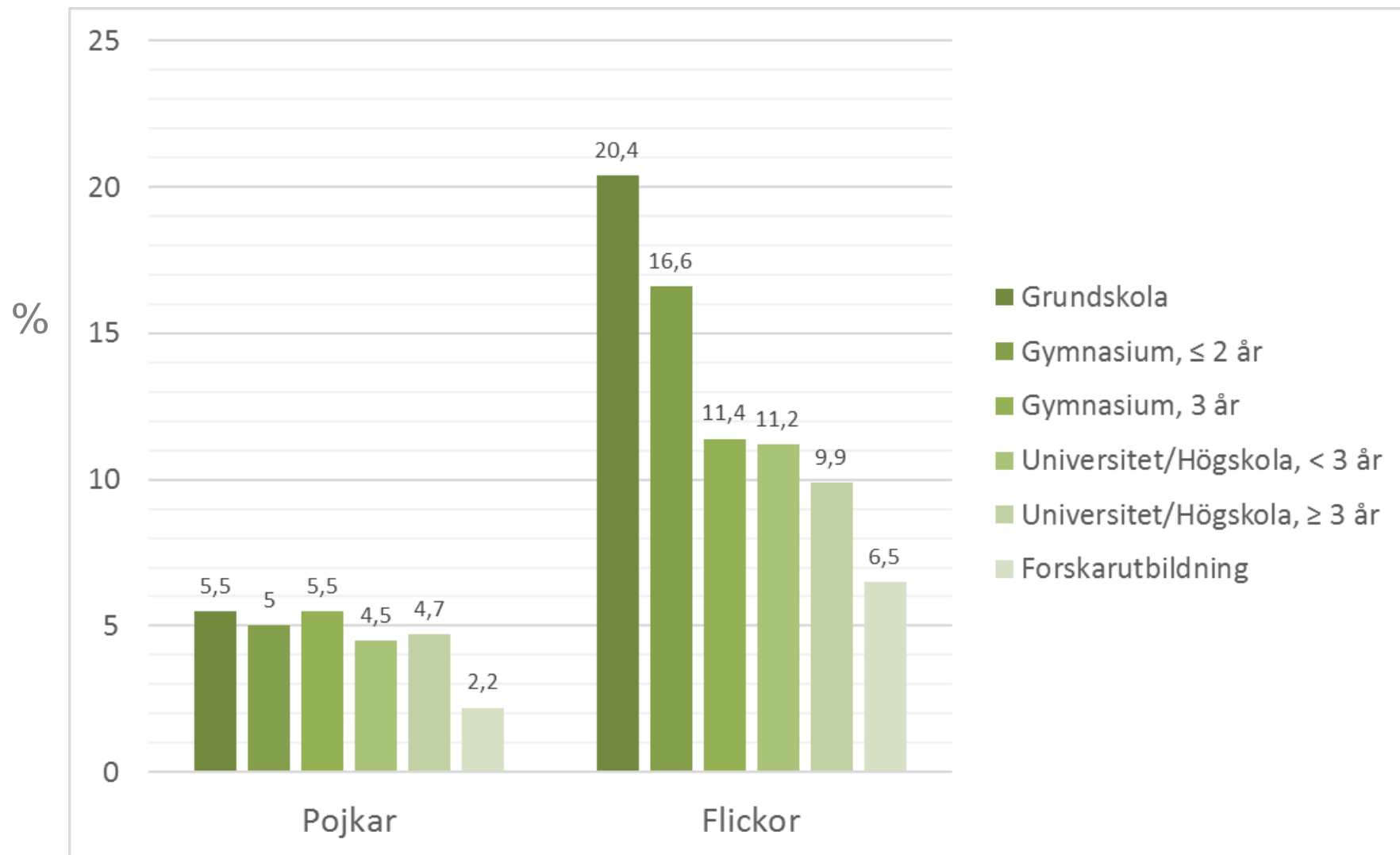
Oddskvoter från logistisk regressionsanalys, med kontroll för årskurs, utländsk bakgrund, familjestruktur, undersökningsår, och robusta standardfel för klustring inom hushåll.

Föräldrars utbildning och somatiska besvär bland unga, 10-18 år

Minst två besvär varje vecka (huvudvärk, magont), Barn-ULF 2007-2014, n=7,393.

Exempel II: Föräldrars utbildning och ungdomars hälsobesvär

- Flickor: Ju högre utbildning hos föräldrarna, ju färre har hälsobesvär
- Pojkar: Ingen hälsogradient
- Det är viktigt att ta hänsyn till kön vid studier av hälsoojämlikhet bland ungdomar
- Det finns en könsskillnad i hälsobesvär till flickors nackdel
- ...men storleken varierar mellan utbildningsgrupper. Det visar att könsskillnaden inte är oföränderlig utan beroende av social kontext

Citat från TriSSS-projektet, elever i årskurs 8:

*“De är glada om de får ett G eller ett VG. VG är som MVG för dem.”
(Flicka, Klass B)*

”Vi har väl en skönare inställning, vi kan ta det lugnt och titta över saker i lugn och ro, medan alla tjejer är jättestressade och gör ett prov till en brutalt stor grej som är så sjukt onödigt eftersom det bara är ett prov liksom.” (Pojke, Klass B)

Ojämlighet i hälsobesvär bland unga

Innehåll:

1. Psykiska och somatiska besvär bland ungdomar
2. Välfärdsundersökningarna: Barn-LNU och Barn-ULF
3. Exempel I: Föräldrars ekonomi och ungdomars hälsobesvär
4. Exempel II: Föräldrars utbildning och ungdomars hälsobesvär
5. Avslutning

Tack för att ni lyssnade!